

# Gül baba

Category: Goşgular, Kitapcy, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Gül baba

GÜL BABA

Gül baba (ýada Gul baba) hakyky ady Japar bolan bekdaşy tarykatynyň derwüşü.

Gül baba häzirki Türkiýäniň Amasya welaýatynyň Merzifon etrabynda doglan türkmendir.

Gül baba Osmanly patyşasy Süleýman Kanuna ýiti täsir eden we onuň Ýewropa eden ýörişlerine gatnaşan bekdaşy sopularyndandyr. Gül baba barada Öwlüýä Çelebiniň ýazgylarynda giňişleýin maglumatlar bar. Şeýle-de Budapeştda onuň kümmeti we heýkeli bar. Aýtmaklaryna görä, hemişe diýen ýaly Gül babanyň başynda gül, elinde bolsa tagta gylyjy bolupdyr. Gül baba ady hem şondan galypdyr diýip rowaýat edilýär.

1481-nji ýylda Osmanly soltany Baýezit II gys paslydygyna garamazdan tokaýlyk zolakda aw awlap ýörkä, ýetişdiren gül nahallarynyň arasynda ybadat edip oturan Gül baba sataşýar. Sary we gyzyň bägül uzadylanyna monça bolan soltan oňa näme islegi bolsa bitirjekdigini aýdýar. Gül baba baglygyň ilersindäki depäni görkezip: "Şu depäniň üstünde mekdep sal, onda okanlary döwlet hyzmatyna al, wagty gelende gerek bolar" diýýär. Şeýlelikde döwlet gullukçylaryny ýetişdirýän Galata mekdebiniň (Galata Sarayı) düýbi tutulýar.

Ençeme söweşlere gatnaşan Gül baba 1526-njy ýylda Soltan Süleýmanyň çakylygy bilen Budin ýörişine-de gatnaşýar. 1531-nji ýylda Budine ýerleşen Gül baba bu ýerde tutuş on ýyllap ýaşaýar we 1541-nji ýylyň 1-nji sentýabrynda aradan çykýar.

Taryhy çeşmeler Gül babanyň jynaza namazyna durmak üçin 200 müň adamyň Budine gelendigini habar berýärler.

Gül baba diňe türk(men)ler tarapyndan däl, eýsem wengerler tarapyndan hem juda hormat goýulýan we häli-häzirlerem wenger halkynyň hakydasynda Gül baba ady bilen ýaşap gelýän legendar

şahsyýetdir. "Gül baba" ady bilen bir wenger kinofilmi hem bar.

Gül baba Budapeştda bir beýik depäniň üstünde jaýlanýar we ol depä "Güldepe" ady berilýär (weng.: "Rózsadomb").

1686-njy ýylda Gül babanyň kümmetiniň ýanynda gurlan Gül baba bekdaşy tekkesi ýykylyp aýrylýar.

Rowaýata görä Gül babanyň ýene-de iki gubury bar. Olaryň biri Galatasaray liseýiniň arka tarapyndaky baglykdadyr we elbetde bu mazarlar simwoliki mazardyr (ýagny onuň oturan, düşlän ýeri). Ikinjisi bolsa Stambuluň Bogazkesen raýonundan Tophana raýonyna girýän uly ýoluň sag tarapyna sowulýan Gül baba köçesindäki metjidiň howlusyndadyr. Bu mazar Osmanly soltany Abdylhamyt I döwründe abatlanyp, üstüne-de ýazgyly daş dikilýär.

Gül baba harby ýörişlere işjeň gatnaşan derwüşlerden bolupdyr. Hajy Bekdaş Weli ýanyçarlaryň piri hasaplanypdyr. Şonuň üçinem Gül baba ýaly derwüşleriň goşunyň arasynda sylag-sarpasy uly bolupdyr.

Gül babanyň "Miftah'ül Gaýb" we "Güldesse" atly iki sany goşgular kitaby biziň günlerimize gelip ýetipdir.

Gül babanyň legendar şahsyýeti dünýä edebiýatynda-da öz ornuny tapmagy başardy. Daniýaly dünýä belli ertekiçi ýazyjy H.K.Andersen 1841-nji ýylda ýazan bir eserinde Gül babanyň ömrüni sýužet edip alýar. Wenger kompozitory Ýenýo Huska 1905-nji ýylda "Gül baba" atly simfoniki-operasyny, 1886-ny ýylda wenger suratkeşi Frans Eýzenhut "Gül baba" eserini döredýär.

2006-njy ýylda bolsa türkler Wengriýada "Gül baba fonduny" gurýarlar.

Türk diplomaty, şahyr Enis Behiç Koryürek Wengriýada işläň döwründe Gül babanyň kümmetini abatlap, ony zyýaratgähe we muzeýe öwürmekde uly işler bitirýär.

Şeýle-de, Türkmenistanyň Halk ýazyjysy Annaberdi Agabaýew hem Wengriýa eden döredijilik saparlarynda Gül babanyň kümmetine eden zyýaraty netijesinde "Gulbabanyň gazaly" atly meşhur goşgusyny döredipdir.

Taryhy şahslar